

God bukkejagt i generationer

Hvordan sikrer vi som jægere god bukkejagt i generationer? Med afsæt i DJ's forholdsvis nye strategi er det et meget nærliggende spørgsmål at stille sig selv forud for bukkejagten. Her kommer nogle mulige bud.

Tekst: Niels Søndergaard, Rasmus Ahlmann Nielsen og Carsten Riis Olesen

NATUR/VILDTFORVALTNING: Bæredygtig jagt handler om, at vi som jægere ikke høster mere, end bestandene kan tåle, og vi høster af et overskud. Et overskud som andre dødsårsager ville "høste", hvis ikke jagtudtaget var der. Med andre ord så høster vi af en fornybar ressource. Og det jagtlige udtag kompenserer for anden dødelighed. Endelig handler bæredygtig jagt også om, at vi sikrer en jagtudøvelse, der bidrager til en sund forvaltning – vi afskyder de rette individer.

For råvildtets vedkommende handler det om, at vi sikrer en afskydning, der medvirker til sunde bestande af

> råvildt. Og eftersom vi vil kunne høste samme antal dyr ved forskellige bestandstætheder og opnå de sundeste bestande ved bestandstætheder under den naturlige bæreevne, bør vi sikre en afskydning, hvor bestanden er under terrænets bæreevne. Her vil vi have mindst forekomst af mistrivsel forårsaget af parasitter, størst og bedst reproduktion samt mulighed for afskydning af de stærkeste trofæer.

Bæreevne og trivsel

Et områdes bæreevne er et udtryk for den mængde vildt og i dette tilfælde råvildt, der kan trives i et givent område. Størrelse på området bæreevne er betinget af en række faktorer: Hvor meget føde er tilgængeligt, og hvordan er kvaliteten, prædationstryk, dækningsmuligheder, rummelig ressource, klima og sygdomstryk.

Der er således mere end blot fødeudbud, der afgør niveauet for bæreevnen. For råvildtets vedkommende er den rummelige ressource, fysisk plads, i flere tilfælde den begrænsende faktor for bæreevnen for råvildtet og dermed dets trivsel. Endelig er bæreevnen ikke en statisk tilstand. Den forandres, f.eks. i takt med at skov- og landbrug ændrer driftsformer.

Afskydning af råvildt

Hvordan og hvor meget råvildt kan/bør der så skydes? Det er meget relevant at overveje. Særligt fordi der stadig er flere eksempler på lokal mistrivsel

hos råvildt og flere steder, hvor lokale bestande ikke kommer sig helt som forventet. Vi har som jægere et stort ansvar, når vi afskyder råvildt, da afskydningen har direkte indflydelse på råvildtets forvaltning. Ud over trafikdrab og rovdyrs prædation er jægerne de eneste, som afgør, hvilke dyr der skal høstes af bestandene.

Sæt mål

Det kan anbefales at sætte et afskydningsmål for, hvor meget og hvilket råvildt der skal afskydes. Dernæst bør der fastlægges en målsætning for området. Det anbefales her at tage en snak med nabojægere i området, så der sker en videnedveksling om udbyttet lokalt og eventuelt en koordinering af afskydningen.

Hvis der endnu ikke er fastlagt et afskydningsmål for området, er det en generel anbefaling at sikre en afskydning, der ligger tæt på en naturlig afgang af dyr i bestanden. Det betyder en afskydning af de svageste individer hos både de unge og de gamle dyr, da disse typisk vil være udsat for den største dødelighed i naturen. Dermed træder jægeren til i stedet for rovdyr og anden naturlig dødelighed.

For at opnå en ansvarsfuld forvaltning er det afgørende, at vi som jægere forstår, at den overordnede målsætning ved forvaltningen er at sikre sunde og robuste dyr; altså dyr, der er modstandsdygtige over for ændringer i eksterne påvirkninger af deres miljø. Alt andet vil

betyde, at vi ikke lever op til vores ansvar som aktive naturforvaltere.

Hvis forudsætningen derudover er, at råvildtbestanden hverken skal forøges eller reduceres, men bevares på det aktuelle niveau, anbefales følgende afskydningsmodel:

Der skydes én buk på det areal, hvor der i efteråret er skudt én rå og et til to lam (ligelig kønsfordeling), Skyd ”ung før gammel” samt ”svag før stærk”.

Hvor meget der kan nedlægges på et givent areal, afhænger af flere faktorer, f.eks. arealets størrelse og terrænets bæreevne.

Har man et mindre areal eller et terræn med lille bæreevne, kan en bæredygtig afskydning ikke være særlig stor. Det kan betyde, at der på arealer, hvor det kun kan forsvares at nedlægge ét rådyr om året, kommer til at gå fire år mellem hver buk.

Fra forskningsprojekter ved vi, at i områder, hvor bestanden er på et niveau omkring 60 % af den maksimale bæreevne (den jagtlige bæreevne), er der større reproduktion og større trofæer. Dermed er det forventeligt, at det er her, der er den største sundhed og robusthed over for påvirkninger i råvildtets miljø. Der er derfor god grund til at holde afskydningen på et niveau, hvor bestanden holdes under områdets bæreevne.

Hvor stor er bestanden?

En kvalificeret afskydning forudsætter et nogenlunde indtryk af, hvor stor bestanden er, så der kan fastlægges en målsætning for området og dermed et tal for afskydningen. En løbende overvågning af bestanden vil være nødvendig, da det kan være meget svært at afgøre, hvor stor bestanden i et område er. Der findes eksempler på, at selv meget kyndige personer tager fejl med en faktor tre – de vurderer bestanden til at være på en tredjedel af, hvad den rent faktisk er! Faren ved

fejlestimering kan være, at man enten skyder for meget eller for lidt. Det ligger dybt forankret i jægersjælen, at man ikke skal overhøste – slet ikke af hundyr – da der jo også skal være noget at jage næste år. En anden risiko er, at man overhøster, så ens nabo ikke gør det. Her kan det være en hjælp at stille sig selv spørgsmålet, om den afskydning, man har på sit eget areal, er rimelig, hvis ens nabo med 10 gange så stort areal skød 10 gange så meget.

En buk per 64 ha i landsgennemsnit

Fraregnes byer, veje og anlæg, er der ca. 3.780.000 ha landbrugs-, skov- og naturarealer i Danmark. Vi nedlægger ca. 90.000 stykker råvildt. Landsgennemsnittet er dermed et stk. råvildt per 32 ha. Ca. halvdelen af det råvildt, vi nedlægger, er bukke, så det giver ca. en buk per 64 ha i landsgennemsnit. Ud fra grove gennemsnitsbetragtninger nedlægges der en buk per 10-15 ha i de geografier med det højeste råvildtudbytte og en buk per 80-120 ha i de geografier med det laveste udbytte (Hovedstadsregionen er ikke medtaget).

Spørgsmålet er så, om det er et ideal at stræbe efter? Mange steder er de foregående års afskydning formentligt helt igennem bæredygtig, men når mere end 50 % af den årlige afskydning har været bukke, giver det en skævvridning i bestanden. En skævvridning som betyder, at bestanden stiger eksplosivt for derefter at have risiko for at bliver ramt af tæthedsafhængig dødelighed, "råvildtsyge".

Hvor meget kan du så skyde?

En bæredygtig afskydning af råvildt skal sikre en afgang fra bestanden, som fordeler sig ligeligt mellem kønnene og har hovedvægten på de helt unge dyr – primært lam. Hvor meget du så kan skyde på dit terræn, er herefter betinget af dit terræns stør-

relse og ikke mindst biotoper. Gode råvildtbiotoper giver tættere bestande. Og så skal afskydningen stå mål med terrænet størrelse. Tænk på udbyttet som værende per areal. Hvis du på fem ha skyder en buk årligt, betyder det så, du accepterer, at din nabo med 100 ha kan skyde 20 bukke årligt? Mindst en af disse jægere vil nogle nok kunne beskrive som grisk.

Målepunkter

Ved at se på afskydningen for et område over en årrække og sammenholde det med de målepunkter, der er beskrevet herunder, kan man danne sig et nogenlunde billede af det antal råvildt, som kan skydes i et givent område. Tal for tidligere afskydning i området kan ligeledes bidrage til et relativt billede af produktionen i bestanden.

Målepunkt 1:

En sund og robust bestand

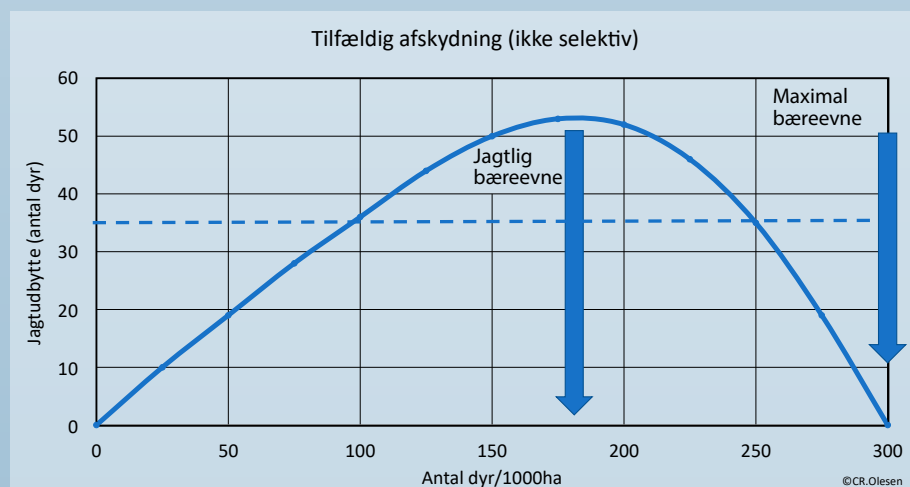
Svenske undersøgelser har vist, at man ved samme arealstørrelse, men med to forskellige bestandstætheder kan høste samme antal dyr. Årsagen

er blandt andet, at ved en lav bestands-tæthed under den jagtlige bæreevne øges produktionen af lam, og derfor kan der skydes mere. En høj bestands-tæthed (over den jagtlige bæreevne) reducerer produktionen af lam.

Målepunkt 2:

Vildtudbyttet giver en rettesnor

Vildtudbyttestatistikken kan give en fornemmelse af, hvad et givent områdes afskydning har været over en lang periode og dermed en indikation af, hvorvidt bestanden tåler en afskydning. Set over en årrække har afskydningen på landsplan ikke været så høj, at det har forhindret råvildtet i at øges. Meget tyder dog på, at en del af bestandstilvæksten er generet af en afskydning, hvor jægerne har overhøstet hundyr og underhøstet hundyr. I nogle områder er bestandene af råvildt formentligt over områdernes naturlige bæreevne, hvilket kan være en af årsagerne til mistrivsel lokalt af råvildt. I nogle områder er bestandene faldet eller helt kollapsede som følge af mistrivsel hos råvildt.

To arealer på 1.000 hektar havde en afskydning på 34 stykker råvildt ved en bestand på hhv. 100 og 255 dyr.

En typisk råvildtbestand vil kunne tåle, at der afskydes cirka en tredjedel af den bestand, der findes tidligt på efteråret.

> **Målepunkt 3:**

Skæv afskydning af bukke

Vi ved, at halvdelen af det samlede råvildtudbyttet er bukke. Da man må antage, at jægerne formentlig nedlægges lige mange bukke- og rålam i efteråret, er der en overvejende del af handyr i den samlede afskydning. Det bør give anledning til at overveje, om man har den rette afskydning.

I en given bestand af råvildt vil de bedst egnede overleve og dermed udgøre den naturlige bestandssammensætning. Dette bygger på Darwins velbegrundede teori; the survival of the fittest – kun den bedst egnede overlever! Det vil i reglen betyde en nogenlunde ligelig fordeling på køn, og at unge dyr og gamle dyr, som er de svage individer, er udsat for den største dødelighed. Derfor bør afskydningen som nævnt ske i denne kategori og ligeligt på køn.

Hvis man forudsætter, at vildtudbytte er en målestok for den naturlige produktion af råvildt, et givent område kan producere, ser man forskelle i vildtudbytte i forskellige geografier. De områder hvor der nedlægges mest råvildt, afskydes der fire-fem stykker råvildt per 100 ha, i andre egne er råvildtudbytte på 1½ rådyr per 100 ha.

Der er således store geografiske forskelle på tætheden af råvildtbestandene og dermed udbyttet. Forskellene i tætheden handler om naturgivne forhold typisk knyttet til jordbundshold og klima. Der er altså normalt forskel på bestandstætheden på magre jorder og de meget næringsrige jorder. Lige-

som et mildt klima giver bedre livsbetingelser end et mere barsk klima. Der skal ganske enkelt færre ressourcer til i et mildt klima.

Målepunkt 4:

Bæreevnen har betydning

Et områdes bæreevne sætter rammen for de stykker råvildt, der forefindes, og er derfor begrænsende for, hvor stort et udtag, antal stykker råvildt, vi kan høste af den fornybare ressource, som råvildtbestandene er.

De mange vintergrønne marker i kombination med milde vintre har betydet, at råvildtet har haft gode livsbetingelser.

Målepunkt 5:

Jagtlig efterstræbelse

Der er store forskelle i den jagtlige efterstræbelse, og det har betydning for, hvor meget råvildt der nedlægges. Igennem 1900'erne har den samlede jagtlige efterstræbelse ikke været højere, end at råvildtet vedvarende er gået frem, og overordnet set er bæreevnen endnu ikke nået i det vest- og nordjyske. Dog med lokale afvigelser. Der er stadig lokaliteter, hvor den jagtlige efterstræbelse er så høj, at lokale bestande er afhængige af indvandring.

Målepunkt 6:

Dyrenes vægt

Hvis man har mulighed for at følge dyrenes vægt, især lam, som man kender alderen på, er det en god indikator

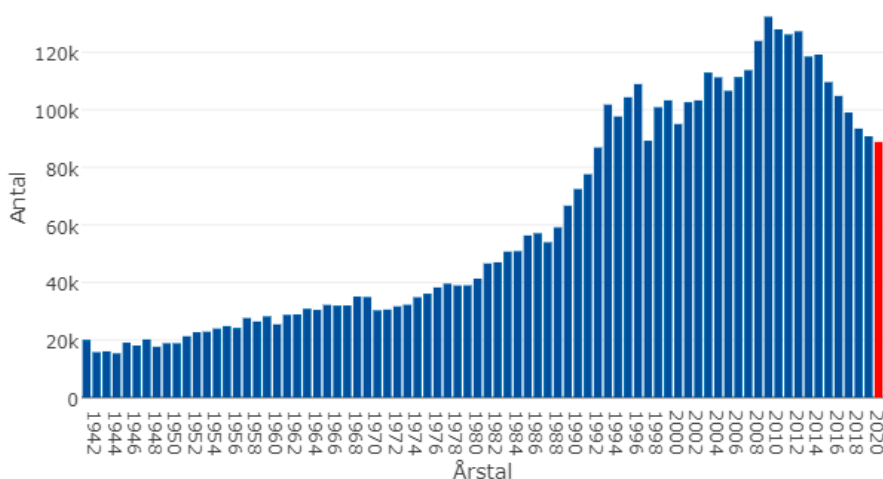
for, hvordan bestandens tæthed er i forhold til områdets bæreevne. Hvis en stigende del af lammene ligger under en brækket vægt på 10 kg, er det et typisk udtryk for, at der er for mange dyr i forhold til områdets bæreevne, og at man bør nedsætte bestandstætheden (skyde flere). For eksempel gennemførte man på Kalø Gods på Djursland en reduktion i råvildtbestanden over en årrække. Hensigten var at få en mere naturlig balance mellem antal dyr og selvforyngelse i skoven. Den lave tæthed førte til, at dyrenes vægt steg markant.

Undersøgelser dokumenterer, at en smalrås vægt har stor betydning for, hvornår og hvor mange lam hun kan blive drægtig med. Således skal en smalrå have en opbrækket vægt på 12 kg, for at den kan blive drægtig med ét lam, og en opbrækket vægt på 15-16 kg for at kunne blive drægtig med to lam, samt en opbrækket over 17 kg for at have en chance for at blive drægtig med tre lam.

Det er derfor en god ide at veje nedlagt råvildt og især lammene fra jagtsæson til jagtsæson for at få en indsigt i eventuel faldende vægt, og om der bør afskydes flere dyr.

I områder hvor råvildtbestanden er ”kollapset”, kan det give god mening at frede råer med en god kropstørrelse, så de kan indgå i den fremadrettede reproduktion.
nis@jaegerne.dk

Jagtudbytte Rådyr, Total

Kildehenvisning: DCE vildtudbyttestatistik

Ved mistrivsel

Opleves mistrivsel i en råvildtbestand, kan følgende afskydning anbefales:

- Læg fokus på afskydningen af råer og mindre dyr.
- Afskyd bestanden kraftigt, så den med sikkerhed er et godt stykke under områdets maksimale bæreevne.
- Stop eventuel fodring med majs, hvede, valset eller formalet korn!